

m^{re} GAMES

96

Supplement

gener 1996

CAT VERMELL

Amb el suport de:

Ajuntament de Capdepera

Instinto básico

Maria Dolores Villen

1ra classificada

Amb el gener, com cada any, arriba el suplement de "Cap Vermell" -el terjer, ja- que arreplega les narracions que foren guardonades en el III Concurs de Narrativa Curta "Festes de Sant Roc i Sant Bartomeu, 1995".

Les tres obres seleccionades són: "MERCÈ", de Maria Àngela Melis, com a primer premi; i "PLOU" i "EL BERENAR", d'Esperança Massanet Forteza i Núria Garcia Caballeria, respectivament, segon premi -ex-aequo.

A més, incloem el pregó de les festes del Carme, a càrrec de l'oceanògraf Miquel Massutí i Oliver, així com les paraules de cloenda de les festes de Sant Roc i Sant Bartomeu, de Pere Orpí.

No hi manca, tampoc, l'habitual selecció de fotografies corresponents, en aquest cas, a la VI Marathon Fotogràfica, amb imatges de Maria Dolors Villen, primer premi, i Carles Fernández, segon premi.

Cal destacar que aquest suplement coincideix, enguany, amb el quinzè aniversari de la nostra publicació i que com a regal podem oferir la magnífica portada obra de l'artista -i amic- GUSTAVO. Una firma de prestigi internacional a qui agraïm, per tant com val, la seva col.laboració.

En el capítol d'agraïments, no podem deixar sense citar n'Àngel i na Margalida, del taller de serigrafia; Levon, per les fotografies; així com Josep Cortès, de la revista "Flor de Card" (de Sant Llorenç).

PORTADA ORIGINAL DE GUSTAVO

És tard. El sol ja es pon i quasi ja fa fosca, però és igual. És com si es deturàs el temps. Sóc aquí, asseguda a la platja, entre els tamarells, mig amagada, tota sola, com abans, quan aquesta soledat em convertia en la madona d'aquest paratge, ple de gom a gom de dia, i que ara, de vespre, no pareixia el mateix. Feia temps que no venia, ja quasi no me'n recordava. Mir la mar. És calma, i això em fa capbussar directament en el motiu pel qual he vingut. Ho sé que no és simplement per gaudir d'aquesta estona, com solia fer abans, tota sola o amb tu; sé que al capdavant he vingut a trobat un poc de conhort, per donar credibilitat al que encara no em sembla veritat, i, en certa manera, a retrobar-me amb tu.

M'aixec de damunt l'arena i em vaig ficant lentament dins l'aigua, cap endins, cap endins, fins que not que ja no faig peu.

Ara m'adon que sempre he estat una persona un poc massa per a les altres, i, per a tu encara, d'una manera especial. Déu meu. No saps com et necessit i mai t'ho he dit, i justament ara que no hi ets voldria que ho sabessis...

Per què te n'has hagut d'anar així? Per què?

Mercè, sembla que em costarà el seu temps superar que ja no hi ets, perquè la teva presència ha omplert un buit molt fort dins la meua vida, més fort del que et puguis pensar, i mai no he gosat dir-t'ho. Però si mai no t'ho he dit, no ha estat per manca de ganes, sinó per por; per por a tot sense saber-te anomenar res en concret, però, sobretot, per por que la teva reacció pogués trencar el que s'havia anat fent durant anys. La nostra amistat. A més, no puc creure que te n'hagis anat d'aquesta manera; que hagi estat aquesta mar la que t'ha endut, en un dia de molt de temporal en què hagueres d'ésser caparruda. Aquesta mar que ens ha unit tantes vegades a tu i a mi. Aquesta mar que ara també ens separa per sempre.

Record com ens hi em sentit d'identificades amb la mar. Quan volíem venir a nedar a l'estiu i molts vespres a fer un trempó. I tu duies la guitarra i cantàvem, o a l'hivern, a respirar un poc, cansades d'estudiar. O quan anaves a passejar pel moll, a veure desembarcar el peix dels mariners, o simplement a parlar de les coses. Ella ha estat ha estat un poc la nostra confident.

Vull que ho sàpigues ara, Mercè, com fou que a vegades em veies la mirada trista i no et sabia respondre el per què, o em notaves una mica distant, quan jo el que realment volia era estar més acostada a tu; pero jo sabia que realment sentia una cosa i en volia demostrar una altra, i això no podia ser. Moltes vegades t'hauria rodejat amb els meus braços, perquè sí, i t'hauria besat, només amb la intenció de saber quin gust tenien els teus llavis, sentir-me la més feliç del món. Però sabia que no ho devia fer, perquè el fet d'estimar una altra dona no era normal.

I en canvi jo no l'havia triat el meu amor per tu, havia vingut tot sol. A més, cada cop, els meus sentiments per tu eren més evidents i aquesta situació tan inestable no podia continuar. Fou per això, Mercè, que en acabar l'institut vaig prendre la determinació d'anar-me'n a Barcelona, per oblidar, per allunyar-me de tu, per conèixer nous ambients, tot i que potser hauria estat més fàcil dir-te la veritat.

Així fou com durant cinc anys vaig viure a Barcelona i vam mantenir la nostra amistat, malgrat les distàncies. Jo venia per a les vacances i tu, de tant en tant, també venies a veure'm. Allò serví bastant per alleugerir els meus sentiments cap a tu, però així i tot no vaig aconseguir oblidar-los del tot.

Durant aquells cinc anys, també, jo vaig conèixer en Tomeu i tu en Jaume. De fet, abans d'anar-me'n ja us concixeu, però durant aquell temps la relació va anar a més, fins que decidíreu casar-vos. Aquella boda m'acabà de confondre. Quan semblava que el meu amor per tu ja era només un record vaig sentir unes punyides de gelosia que encara no havia sentit mai. I això em féu desistir de veure't durant una temporada, sempre amb l'excusa de la feina, clar. Com podia ser que encara sentís alguna cosa per tu?

Volia apartar-me del passat i per això em vaig acostar molt a en Tomeu, llavors. Arribàrem a ser molt bons amics i, amb el temps, arribàrem a viure junts. El vaig estimar molt, però allò no m'acabava d'omplir. No era realment el que jo volia, tot i que ell es desfeia per acontentar-me. Per això vaig decidir que el millor era tornar; sabia que tanmateix el que volia era tenir-te a prop. Faltaven pocs dies per partir, i la il·lusió per veure't féu que em semblassin més curts encara.

Just durant aquells dies em trucà en Jaume dient-me que tornàs aviat, que no estaves bé. Pel to de veu ja vaig notar que la qüestió era més greu que no pas una simple malaltia, per això vaig venir tan ràpid com vaig poder.

D'això fa només quatre dies, Mercè, quatre dies que sóc aquí i sé la veritat. Una veritat que em va voler amagar el teu Jaume, segurament per evitar el meu mal. De tota manera, gràcies.

Per això he vingut avui aquí. Plor, no ho puc evitar. I mentre aquí estic, dins l'aigua, començ a riure amb una rialla ferotge i a cantar embogida aquella cançó que cantàvem juntes a les nits d'estiu...

Maria Àngela Melis Vila

PLOU

Volta el cantó lentament i entra dins la cafeteria. S'asseu, agafa el diari i llegeix. El cambrer s'acosta i li demana un cafè amb llet i un pastisset d'aquells que tenen damunt la barra. Acota el cap i segueix llegint.

Ha plogut i en terra esta banyat. Sols algunes gotes de les teulades van caient, a poc a poc i d'una en una, formant bassiots als costats de les voravies.

Un nen hi passa i els trepitja, sa mare li pega estirada i el fa seguir cap endavant. Darrere, un home s'ho mira i segueix, amb la punta argentada del paraigua i en línia recta, el que és el bassiot en sí, alçant el fanguet i deixant l'aigua ballant.

Torna a fer gotes i segueix dins el bar. Ja s'ha acabat el pastís i es mira el rellotge. Les nou i mitja. És prest i en demana un altre. El cafè amb llet crema i espera a que es refredi.

Ara les gotes s'han fet pluja i no hi ha gent al carrer. Sols algunes dones corren al mercat perquè es banyen; i criden perquè no hi estan acostumades.

L'aigua vessa per les teulades que abans sols llançaven gotes i els bassiots es fan grossos. Un cotxe passa i els escampa, també esquitxa les cadires buides que hi ha a fora del bar. Un cambrer surt i les retira, posa mala cara.

El cafè amb llet s'ha refredat i se'l beu depressa i amb la mateixa s'envia el darrer trosset del pastís. Es torca amb el tovalló i paga.

La pluja no espassa i es llança cap al vidre bruscament. Agafa el paraigua i se'n va...

El carrer és tot un bassiot i va caminant per la voravia. La punta de les sabates es banya i intenta esquivar les gotes grosses.

Ara, pega un bot i es banya tot un peu. Recorda quan tenia devers cinc anys i anant a l'escola botava els bassiots. Llavors les carteres eren de cartró i s'espatlaven amb la pluja. Li vénen al cap els crits de la seva mare que renyia perquè s'ha embrutat. Ara la seva mare ja no hi és i no hi ha pus crits.

Un camió passa i l'esquitxa. S'enfada, crida i riu. Ara s'ha embrutat i no ha estat per culpa seva, sa mare no l'hagués pogut renyar.

Volta per un altre carrer i alla el vent i l'aigua li venen de cara. Els vidres de les ulleres s'omplen de brusca i li pareix ser un cotxe, sols li falta el parabrisa de davant.

Dels forats dels balcons surten raigs d'aigua i n'esquiva uns quants fins que es cansa. Ara, li és igual banyar-se i fins i tot li sembla divertit sentir el renou que fa l'aigua quan cau amb pressió sota el paraigua.

Arriba a la tenda. Tanca el paraigua, s'espolsa les sabates a l'estorí, deixa el paraigua al paraigua i compra els bolígrafs i l'arxivador que li fan falta a l'oficina. Falten deu per les deu.

Quan surt no plou gaire, no fa falta obrir el paraigua. Es

topa una llauna de "Coca-Cola" i li va tirant coces. El renou de l'alumini amb l'asfalt és bastant escandalós i tothom es gira. La llança a la paperera.

Com que la llauna està bruta les mans s'omplen de fang i es torca, dissimuladament, per l'abric que porta.

Ja arriba a l'oficina, treu les claus i obri.

Falten cinc per les deu.

Són les sis i deu i pareix que el temps no varia. Ara no plou però el cel està ple de núvols grisos.

Surt de l'oficina amb un company. Com que sembla que plourà li diu que vagi amb el seu cotxe, que l'acompanya. Diu que no, que el camí no és llarg i que, a més, ha de fer alguns encàrrecs.

La negror intensa del cel amenaça tempesta. Li cal apressar-se una mica si no es vol banyar.

Mentre camina, va pensant amb el cap de departament. Vertaderament, avui portava una corbata ridícula, en canvi la secretària estava molt maca. Aquella faldeta li quedava de conya. Li haura de dir que se la tornàs posar, està realment bé.

Una gota li cau al nas. Corr, cada cop les passes són més ràpides. Ai! s'ha deixat la cartera a l'oficina!! Corrent, torna arrere esquivant la gent amb qui es topa, dins la cartera hi ha les claus i si no s'afanya es quedarà a fora i sense un duro.

Encara hi ha llum a la finestra, entra, puja i surt tot d'una. Segueix caminant.

Hi era sols el cap. Quan porta corbates així és millor no costar-s'hi. Vol dir que la dona se n'ha entornat anar. Mal assumpte.

Les gotes són més gruixudes i treu el paraigua. Comença a fer fosca.

Unes dones passen discutint els preus dels queviures. Odia les dones tan cridaneres i verduaires. Déu meu!!! Tant d'escàndol per un parell de pessetes...

El núvol negre esta ben damunt el barri. Comença a ploure fort i fort. Al voltant, va sentint "Adéu!", "Plou, eh?", per tot arreu i es limita sols a somriure.

La darrera casa del carrer. Allà és casa seva. Fa el sprint final i entra. Primer tanca el paraigua i després es torca els peus a l'estorí que posa BENVINGUTS.

La família l'espera a casa amb el sopar a punt de fer i s'asseu, agafa el diari i llegeix.

Sopa, mira la televisió i beca al sofà.

Són les dotze. Tota la ciutat està en silenci. Els llamps la il·luminen i els trons la fan ressonar. Se n'ha anat el corrent elèctric i a cap finestra no es veuen senyals de vida. Demà l'espera una altra jornada d'oficina. Dóna voltes al llit. Mira com el seu company dorm i intenta fer el mateix.

Tanca els ulls i li venen en ment la corbata del cap i la faldeta de la secretària... i es dorm.

Esperança Massanet Forteza

EL BERENAR

Estava donant voltes i més voltes dins meu llit. Era diumenge i la veritat és que no sabia què fer. Era massa tard per tornar a dormir i massa d'hora per llevar-me. Capficada en els meus pensaments, de cop i volta em vaig girar i vaig trobar-me amb ell. Profundament dormit, com si fos una criatura acabada d'arribar al món, després de passar per una aventura única, cansada i inoblidable. Després de pensar una mica i adonar-me'n realment que la son ja havia acabat vaig decidir llevar-me a poc a poc i, sense fer massa soroll, vaig anar cap a la cuina i vaig preparar-me un bon berenar: torrades, confitura, mantega, suc de taronja i un bon cafè amb llet. Dins meu tenia la sensació que podia ser un gran dia malgrat ser diumenge. Un cop berenada em tocava fer les feines de la casa i perquè no fossin tant ensopides com acostumaven a ser, vaig engegar la ràdio. Morts, guerres, bombes, atemptats, fam... Vaig parar-me a pensar uns segons, i de cop i volta el dia que tant meravellosament havia començat va passar a fer un canvi de color, del blanc al gris, en un tres i no res. Però tampoc em vaig capficar molt i vaig seguir posant els plats de la nit anterior al rentavaixelles.

De cop i volta vaig sentir unes mans fortes i grosses que envoltaven la meua cintura. Em vaig girar i era ell. Amb el cabell despentinat i amb cara de no haver descansat molt la passada nit. Ens vàrem fer un petó als llavis, com solen fer les parelletes d'adolescents que no fa gaire estona estan enamorats. I és que realment nosaltres dos no feia tanta estona que vivíem junts.

En aquell moment em vaig tornar a sentir feliç. Amb l'estómac ple, una família que m'estimava i un company a la vida que em deixava tenir tota la independència que jo necessitava per no sentir-me asfixiada.

- Bon dia - va dir ell
- Bon dia. Has dormit bé?
- Si, però poques hores.
- Això no és d'estranyar.
- Ahir a la nit va ser massa.
- Ja pots dir-ho.
- Per cert, em podries fer el berenar.

Quan em va dir això em va caure l'ànima als peus. Que li fes el berenar? O no és prou grandet per fer-se un parell de torrades amb confitura? La calma que havia regnat fins aquell moment a la casa va convertir-se en una tempesta. Vàrem començar a discutir efusivament. Jo li recriminava que ja era bastant home, (almanco, això m'havia demostrat la nit anterior), com per fer-se el berenar. Ell va treure a rel·luir l'habitual masclisme que els homes porten a dintre, però que saben amagar massa bé, i em va recriminar que les dones principalment estàvem en aquest món per a això.

Quan em va dir aquesta darrera frase no vaig poder estar-me de treure un tema del que més valia no parlar.

- Segur que a la sueca aquella de quan vàrem anar de vacances l'any passat, a la Costa Brava, li feies tu el berenar.

Quan li vaig anomenar la sueca, va mirar-me de dalt a baix, com amb despreci, però sense el com. I va marxar a l'habitació i un cop canviat va sortir del pis. Jo sabia que tard o d'hora tornaria. Perquè teníem, per desgràcia, un dinar a casa dels sogres i si ell no apareixia jo demanaria una pizza amb doble d'anxoves al servei de Telepizza.

En aquell moment jo estava més encesa que un misto, i vaig decidir prendre un bany calent amb sals. Per relaxar-me, perquè no hi ha cosa que em relaxi més que un bany calent amb sals. I si es acompanyada millor, però jo en aquells moments no estava per companyia.

Quan eren ja les dues, vaig sentir una clau al pany de la porta. Per desgràcia era ell, que no va deixar-me descobrir que "el secret està a la massa". Jo freda com un glaçó de gel, com aquells foradats que et posen en els bars per a estrangers, no li vaig dir ni hola. Em vaig canviar a correueta per no fer tard a casa dels meus "estimats" sogres. Vàrem agafar els petracons i vàrem pujar al meu cotxe. Així havia de pagar jo la benzina.

Un cop a casa dels sogres, tot varen ser petons, abraçades i cares de felicitat. Pura comèdia, perquè jo sé que els meus sogres opinen que no sóc prou bona per al seu únic hereu. Ell es mereix el millor del món. Si sapiguessin el que es mereix el seu fill! Per mi se'n poden anar tots tres, en aquest moment, a fer la volta al món a veure si troben aquesta persona perfecta per al seu fill.

Per harmonitzar més la situació, la meua sogra, sempre feia comentaris encantadors com: "Aquest vestit no és que et quedi gaire bé" o "No estàs una mica massa prima?" Res, tot elogis. I tant parlar que he d'engreixar i després em fot al plat un menjar d'aquells vegetarians com els d'en Paul McCartney. I no penseu que beuen cafè després de dinar. Ells et posen al davant unes infusions de no sé què, que diuen que són molt sanes. És que els meus sogres són d'aquelles persones que pensen que el temps no ha passat per a ells i encara viuen a la època dels hippies. Amb el gust que passo jo amb un bon entrecot de vedella, volta i volta, sagnant.

I després de les rigoreses infusions, posa't a veure pel·lícules i fotos. No hi ha cosa que odii més que veure'l a ell menjant farinetes quan tenia un any. O és que ells deuen passar gust de veure a un màrrec bavejant durant més de mitja hora? Sí, jo ja estava més que farta d'aquella casa i de tot plegat. Segur que tenien aigua oxigenada en

lloc d'alcohol. Tenir una ampolla de whisky en aquella casa seria com menjar vaca enmig de l'Índia o porc enmig d'una mesquita musulmana.

Res. En total tres hores i mitja mirant pel·lícules i a la fi cap a casa. Llar, dolça llar. Va ser arribar a casa, agafar un got i uns quants glaçons, però no foradats com els dels bars per a estrangers, i com no ... l'ampolla de whisky. I acte seguit estirar-se al soà per veure les notícies a la televisió. Sincerament, després de tot aquell menjar vegetarià es treien les ganes d'ingerir alguna cosa sòlida almanco fins l'endemà. Semblava que allà al soà el món era només meu. Però la tranquil·litat d'un moment no pot durar una eternitat. I la discussió va tornar a començar una altra vegada. Només per una cosa tant superficial com es la televisió. Tant com jo havia aguantat, aquella tarda, la tele de casa dels meus sogres, i ara no em deixava veure l'únic programa del diumenges que m'agradava, l'únic programa que m'agradava de tota la setmana: el "Gol a gol". No, justament el senyoret volia veure la pel·lícula del diumenge. Que no sé que té d'especial la pel·lícula del diumenge? Perquè és tan dolenta com les que fan la resta de la setmana. Però no, ell volia veure una d'aquestes pel·lícules americanes, de guerra i acció que en diuen. Vol guerra i acció?, doncs que vagi a voltar món que n'hi ha molta de guerra i acció. I a veure si li rebenten el cap d'una vegada. Això és exactament el que li vaig dir. I ell no va dubtar ni un moment en marxar. No sé si aniria a buscar guerra i acció, però almenys va marxar. Suposo que a un cau de mala mort a emborratxar-se fins que no se'n recordés ni on vivia, ni com es deia. Bé, almanco va tornar la calma i jo vaig poder mirar el "Gol a gol" tranquil·la, assaborint un whisky amb gel. Però un cop acabat el

programa em vaig quedar in mòbil davant la tele, menjant crispets i totes les classes de porqueries que vaig trobar dintre els armaris de la cuina. Em vaig empassar, a més, la pel·lícula de mitjanit, les "novedades increíbles", el "cine de madrugada" i el "Televenta". Fins que al final de mirar durant una hora i mitja un individu que no sabia ni el que venia de tan borratxa com estava, vaig enganxar amb la carta d'ajust. Al menys devien ser les vuit del matí quan vaig dirigir-me a la sala de bany, com si una força estranya m'hi fes anar. Vaig obrir la farmaciola, la típica amb la creu vermella enmig, i dintre vaig trobar una capsa de pastilles que no havia vist mai a la vida. Això volia dir que no sabia quines pastilles eren, però de totes maneres les vaig agafar i vaig emportar-me-les a la sala d'estar. Vaig començar a escriure una nota, i quan vaig acabar em vaig aixecar i vaig dirigir-me fins a la grossa finestra del nostre menjador, des de la qual es podia veure tota la ciutat. Em vaig prendre les pastilles de cop, sense saber el que estava fent. Però després me'n vaig adonar, i també em vaig adonar que relament jo me l'estimava molt, massa. Per bé que ara ja era massa tard per pensar això.

Sobre les deu del matí ell va arribar amb ganes de fer les paus i de solucionar tot el que havia succeït la nit anterior. Però només va trobar un cos enmig de la sala d'estar i a la taula de davant la televisió una nota. La va agafar i es va dirigir a divisar la ciutat per la finestra, va llegir la nota on li deia. "Avui el berenar te'l prepares tu". Només li quedava una solució i, com que no sabia cuinar, es va llançar de dalt a baix de l'edifici.

Núria Garcia Caballeria

Why?
Carlos Fernández

Set eren que l'aguantaven
i pixava tort.
Maria Dolores Villen

PARAULES DE CLOENDA (Pere Orpí)

FESTES DE SANT ROC I SANT BARTOMEU

26 agost 1995

Solen dir que "Festes passades,
coques menjades".

Les festes de Sant Roc i Sant Bartomeu d'enguany, 1995,
estan a punt d'acabar.

No sé de qui va sortir la idea original de fer una Cloenda
en lloc d'un Pregó de Festes (com fan a molts de llocs). I
m'estim més no sebre qui va tenir l'ocurrència de
proposar-me a mi per prendre aquesta escarada, que com
a bon gabellí no he pogut refusar.

Vetaquí, idò, el darrer tros de coca de les festes d'enguany.
Jo vos oferiré la pasta tova, en diferents pastons. Cadascú
que hi posi les tallades i altres ingredients que hi trobi a
faltar. Si no, en lloc de coca potser en surti un "bunyol
sense forat".

Els qui tenen més capacitat de festa són els infants i els
joves, tant d'edat com d'esperit. Permeteu-me, per tant,
que comenci pels meus primers records i vivències, de quan
era al·lot pucer, alla pels anys 40 i 50.

Quan teòricament començàvem a tenir ús de raó, una de
les coses que estudiàvem i apreníem de memòria a la
Doctrina o Catequesi parroquial eren els cinc sentits
corporals:

VEURE - OIR - OLORAR - GUSTAR - TOCAR

I quan arribaven les festes, les disfrutàvem i assaboríem
amb els cinc sentits, perquè tots hi prenien part.

Permeteu-me que passi revista, sentit per sentit, a alguns
records personals que encara guard de les festes d'aquells
anys de joventut.

Així, en quant al sentit del VEURE:

Els carrers i places del poble estaven adornats amb
branques de pi, rests de murta, paperins i banderetes de
paper, que rompien la monotonia de la resta de l'any.

I que en direm de les persones? Els qui podien, estrenaven
un vestit nou; els qui no, lluien la mudada bona, ben neta
i planxada.

En el Cós de Son Jaumell, amb la pista enrevoltada de
carros, eren un vertader espectacle les carreres de cavalls.

A inicis dels anys 50 cobraren un relleu especial amb la
presència de bísties d'importació, com N^{ma} Ecu d'Or i
altres.

A Cala Rajada, per Sant Roc, també es feien carreres de
llaüts al rem; eren de veure, perquè dels mariners que hi
participaven no n'hi havia cap de corcat.

Tampoc no hi podien faltar el pal ensabonat o l'encalçada
d'un endiot o una porcella per dins les aigües del moll.

El dissabte de la festa, de vetlada, ens enlluernava la
revetla, amb les fletxes de colorins i les rodelles fixades a
un tauló clavat en terra.

De les atraccions ambulants, els al·lots ens embadalíem
davant l'espectacle de les teresetes, que sempre acabava
amb el dimoni estormiat a cops de Pella.

Dins un altre ordre, podíem assaborir el "teatre regional"
de la Companyia Artis, que muntava l'escenari damunt
l'aljub de la plaça de l'Orient.

Alguns anys es feren toros a la platja de Cala Rajada, i
després es va repartir la carn per les cases amb el camió
d'En Joan Serra carregat de músics.

També aprofitàvem les festes per fer-nos una fotografia de
grup amb en Mascaró de Maria de la Salut ("Mestre Pere
des Retratos"), que muntava el seu estudi, decorats
inclosos, enmig de Sa Creu, on aleshores no hi havia
trànsit.

Passem a un altre sentit: OIR.

Formaven part de la festa una sèrie de sons i de renous:

- * La remor dels paperins moguts per l'embat del vent.
- * El cercaviles (o "pasacalles") a càrrec de la xaranga.
- * Els concerts de la banda a la Plaça des Sitjar, en el
cadafal muntat dalt el pi de més amunt; el dia de la
Revetla, alternant una tocada AMB UNA RODELLA:
- * La desfilada de les autoritats amb la banda per assistir als
actes religiosos.

* L'Ofici de Sant Bartomeu, amb mestre Miquel Coix a
l'orgue, i el Cor Parroquial cantant una missa d'En Perosi:
Tomeu Patilleta, Mateu Xerubí, Pep Tacó, Pep Jaumí,
Toni de Son Vador, Francisco Rigo, Miquel Niu, Joan
des Camp Mitja, Pere Mecu...

* La "Marcha Real" tocada per la Banda, des del portal major, quan "alçaven Déu".

* Les verbenes, amb orquestres i artistes que marcaren tota una època: "Bolero", "Cadetes", Irma Vila, Ina Sassi, "Los Trashumantes"...

* Les sarsueles a càrrec de la Companyia d'En Bosch, damunt l'aljub de l'Orient o a la Plaça de Can Tomas de Cala Rajada, amb la presència de D^a Elionor Servera a primera fila, i al seu costat l'amo En Tugores.

* Altres sons més estridents i renouers eren: els coets, les bombetes que tiràvem els al.lots per assustar les nines, i sobretot la traca final, que a vegades no prenia per mor de la humitat, i qualche pic l'encengueren abans d'hora: la gent va arrancar a córrer, i s'acabà la festa.

En quant a OLORAR:

- Qui no recorda aquella olor de bova i de murta que escampaven pel carrer, per perfumar el trepig de la gent?

I les branques de poll que adornaven les capelles de l'Església, embalmant la nau del temple de frescor de torrent?

I el brot d'alfabeguera que es repartia durant l'Oferta? I l'encens de l'altar fumant i missa de tres?

I l'olor de pólvora de la nit de la Revetla?

I la de les branques de sivina de la tanca de la verbena?

I l'aroma ensucrat de les ensaïmades del dia de la festa estufades i grosses com a rodes de carro?

I els melons eriçons o aiguardenters posats en fresc amb un paner dins la cisterna?

(Els qui no tenien melons de collita, en podien comprar a un home de Manacor que en duia una carretada, ben acondicionats amb palla, i els estenia damunt Sa Creu, de bon matí fins a l'hora de l'Ofici).

I ara passem al GUSTAR:

+ Tant les ensaïmades com els melons, a més de fer bona olor tenien tan bon gust que ens en llepàvem els dits.

+ Els plats més típics de les festes ("una volta a l'any"), solien ésser: un bon arròs sec ben engrogat, i rostit amb patates; tot això amat amb vi de Can Torreta o de Can Culet.

+ També era una bona ocasió per fer una bomba de gelat, roda qui roda: el refredàvem amb una barra de gel que anàvem a comprar a la Central o a Cas Sifoner, i que mesclàvem amb sal sencera.

+ Era com un ritual anar amb la família o amb els amics a prendre un gelat d'amella en el cafè del "Recreo",

asseguts a la fresca. Allà tastàrem també els primers "frigos", engrescats per un cartell lluminós que s'encenia i s'apagava i no sabíem com: "Frigó!... Frigo!..."

+ Tampoc no hi podia faltar un tassó de llet freda o una orxata de xulla a la Palmera, a L'Orient o a Can Patilla.
+ Els al.lots anàvem ben enllepolits amb els "mantecados" que feien a Can Pep Cetre. N'hi havia de distintes mides i preus: des de 5 cèntims fins a un velló. Realment, eren altres temps!

Però on trobàvem més llepolies era a les taules de les torroneres:

- N'Agustina, d'Artà, que posava devora Can Riereta, a Sa Creu;

- La família Solleta, de Manacor (pares i fill), devora la manxeta davant el cafè de Can Patilla.

Duien de tot: torró (unes barretes primes, de cacauet), avellanes (moltes de buides), bocins de coco, xufletes, regalèssim...

+ I En Solleta jove, a les carreres de cavalls, es passejava amunt i avall amb un poal ple de refrescs en remull i cridant: "Gaseosa fresca!"

Ja només falta el sentit del TOCAR:

-- Eren dies de "tocar mare". Els gabellins que vivien a fora, aprofitaven per venir a passar un parell de dies en el poble.

-- Sobretot a la sortida de l'Ofici, tot eren salutacions, besades, aferrades pel coll... El contacte físic semblava estrènyer més els lligams entre persones que només es veien per les festes o per qualche funeral.

-- Molts de pagesos aprofitaven per saludar els senyors, militars o persones influents que vivien a Ciutat, i amb qui els interessava "tenir bo" per un cas de casos.

-- També s'estilava que els al.lots besàssim les mans, en senyal d'agraïment, als familiars que ens donaven una pesseta per gastar.

-- El jovent es divertia de moltes maneres: aprofitant la verbena per aferrar-se fort amb la parella; pegant pilotades a les al.lotes amb pilotes de pell subjectes per un elàstic, comprades a les torroneres; o esperant que s'acabàs el trull, de matinada, per agafar En "Suador Beió" i En Toni "Nossus" i posar-los en remull dins l'abeurador de l'aljub, perquè escorxassin el gat.

-- I parlant de remullar: cada any per Sant Bartomeu, poc o molt, les primeres brusques d'estiu banyaven els paperins, i qualche pic amaraven la verbena o les carreres de cavalls. I no ens quedava altre remei que fer com els civissencs, que la deixen caure..

A vegades em pregunt el motiu pel qual disfrutàvem tant de les festes i les esperàvem amb tanta il·lusió. Eren altres temps, i no anàvem tan farts com ara de diversions i

llepolies, i calia aprofitar al màxim les poques ocasions que se'ns presentaven.

Pero sobretot hi veig tres motius íntims i profunds que estimularen la nostra capacitat de festa:

- I. Ens sentíem joves.
- II. Ens sentíem creients.
- III. Ens sentíem poble.

Permeteu-me que els comentí breument un per un.

I) Ens sentíem joves, i semblava que el món era nostre. No hi havia qui ens aturàs.

++ Ens enginyàvem per esquivar la vigilància d'En Pere Saig, En Toni Quec o En Miquel Papa, eficients encarregats de l'ordre públic.

++ També esquivàvem la vigilància d'En Jaume Secretari, taquiller habitual de la verbena, fent forats a la tanca d'ivina o collint bolletes per tirar a la gent.

++ També ens sentíem els galls en el passeig dels diumenges, fent el sedasset, amunt i avall, entre Sa Creu i la Plaça de l'Orient, escometent i acompanyant les al.lotes... Això sí: ben vigilats per les futures sogres i les xafarderes de sempre, que eren el diantre per arreglar Partits.

Però no tan sols érem nosaltres, els al.lots, els qui ens sentíem joves. També hi havia homes granats que participaven, per exemple, en les carreres de joies, en el Còs, i corrien ben falaguers per pegar grapada a la canya verda amb un pollastre penjat o unes espardenyes d'espart.

Record que fins i tot es va fer una carrera de músics. Com a Premi, en Biel Trobat, administrador de Can March, ens va pagar un dinar.

II) A més de joves, ens sentíem creients.

Les festes tenien un caràcter més religiós que ara, i es donava un relleu especial als distints actes i celebracions:

-- Per Sant Bartomeu: les Completes solemnes del dissabte i la processó amb la relíquia del Sant, donant la volta a l'Església i pegant foc a una rodella per inaugurar les festes. I l'acte central era l'Ofici, del qual ja hem parlat.

-- Igualment podem ressaltar l'Ofici de Sant Roc i de la Mare de Déu del Carme, com també la processó de barques de la Patrona dels mariners, que se segueix potenciant.

-- Per l'Esperança, ja ho sabeu: la Novena, les Completes, l'Ofici, la processó cantant i tocant les "Avemaries des Castell", el "Sermó de sa Boira"...

-- Per Nadal, el dissabte els al.lots feiem "Alei, alei!" amb manats de falles encesos. Més tard anàvem a Matines a

sentir la Sibilla, el Sermó de la Calenda, els salms i les antífones gregorianes i el cant del "Bienvenido" i "Anem a Betlem". A mitjanit en punt es descobria el Betlem i començava la Missa del Gall.

-- Quan s'acostaven els Reis, posàvem una sabata amb faves a la finestra per alimentar els cavalls reials; i si havíem fet bonda, Ses Majestats hi deixaven qualche petit detall (no tant com ara, perquè eren temps de vaques magres). I part damunt tot ens atreia la desfilada dels Reis repartint obsequis a domicili, i la representació d'"El Rei Herodes" a la Plaça de l'Orient.

-- La Quaresma era temps de dejunis, d'abstinències i de sermons, a carrec del "Coremer" de torn.

-- La Setmana Santa era tot un seguit de vivències religioses: la processó (del Dia del Ram, amb els cops de creu a les portes tancades del Portal Major, el cant de la "Pàssia", els Dotze Sermons, el Fas, el Davallament, la processó de l'"Enterro", el so de les maçoles i les matraques...

-- Tot això anava emmarcat dins el llenguatge de les campanes, magistralment tocades p'en Biel Escolà: cada esdeveniment tenia el seu toc especial: els trets de la missa, l'extremunció, el repicar, el tocar de mort, el tocar per foc, les Avemaries (el Migdia, la Queda...). Si no tocava a l'hora en punt, era que primer havia d'"arreglar s'ase".

-- Aquells anys eren també els de l'eufòria de l'Acció Catòlica i dels "Cursillos". L'ànima del Centre de Joves i Aspirants va ésser un vicari infatigable: D. Gabriel Fuster, llic "SAs d'Oro". Després vengueren D. Joan Font i d'altres.

III) A més de joves i creients, i precisament per això, ens sentíem poble.

Un poble jove i dinàmic, ple de vitalitat i guiat per unes conviccions, unes creences i un estil de vida que han anat conformant la nostra escala de valors. Un poble amb molts de defectes i grans virtuts. Un poble amb moltes politiquetes internes, però amb sentit de l'humor i amb una gran sensibilitat per captar la bellesa de l'art, la música, la cultura en general i la nostra en particular.

Són moltes i variades les persones que han contribuït a donar una personalitat pròpia al nostre poble i a cada un de nosaltres, com a persones i com a gabellins.

Jo situaria en primer lloc els nostres pares i familiars, que eren els nostres primers mestres, no tan sols de paraula sinó sobretot amb l'exemple.

A més d'ells, cal tenir en compte una sèrie de persones que, o bé pel seu càrrec o influència, o bé per la seva popularitat, marcaren tot un estil de poble. Així tenim,

que jo recordi:

* **BATLES:** Mateu Titai, Mateu Negret, Toni Barona (el "batle de ses coques").

* **MESTRES:** el "mestre de Son Not", Toni des Magatzem, D. Ricardo, D. Francesc Riart "es Català", D. Joan Llull, D. Vicenç Nadal, D. Miquel Talaia; Dª Barita, Dª Catalina, Dª Bel...

* **DIRECTORS DE BANDA:** Pere Antoni des Cassinu, Antoni Duro, Tomeu Carbó; i **MESTRES DE MÚSICA** com: Miquel Pil.litu, Eloi es Sabater, Catalina Rosselló...

* **PROMOTORS DE TEATRE:** els Alcaines, Tomeu Patilleta, Pere Gató...

* **RECTORS:** D. Toni Morey, D. Melcion Llull, D. Joan Dalmau, D. Miquel Picornell, D. Bartomeu Gomila...

* **MONGES:** Sor Esperança (sempre al costat dels malalts), Sor Liberata (simpàtica i pacient amb els nins), Sor Teófila, Sor Maria de "l'Olvido"...

* **DONES POPULARS:** Dª Elionor Servera (Filla Predilecta del poble), madò Paca, Na Pepita, Na Putxa, Na Pepa des Diaris, Na Tiana Ponta...

* **PROMOTORS CULTURALS:** Joan Coll (primer historiador de Capdepera), Joan de sa Posada (mestre de ball de pagès), Toni Solleic. Marce...

* **ALTRES PERSONATGES CURIOSOS:** D. Paco Ranxer, Tomeu Senalla, els Coixus (Pere i Bartomeu, amb el seu humor sarcàstic), i tants d'altres, alguns ja anomenats. En destacaria dos, com a símbols especials d'un poble festós:

En Pere Bessó, el dimoni més ballador i més lleig del nostre infern particular, que feia tanta por amb la careta com sense; i En Jaume Parreta, que no hi era tot, però era pertot, especialment allà on hi havia festa, música o allots; era la **persona més feliç**, més bondadosa i més estimada del Doble.

Vagin per tots ells aquestes paraules de record i d'homenatge.

Tant ara com abans, és just i necessari posar qualche grum de FESTA dins la monotonia fada de la vida de cada dia, si bé tenint en compte les advertències plenes de seny del nostre refranyer popular:

"No és cada dia festa".

"Festa traslladada, festa esguerrada".

"A una part repiquen i a s'altra fan festa".

"Ses festes majors, porten dolors".

"Lo que resta fa la festa".

"Qui et fa festes i no te'n sol fer, o et vol trair o t'ha de menester".

També, segons les "Rondaies Mallorquines", n'hi ha que s'estimen més "quatre festes seguides que un dia fener".

Segons el programa d'enguany, les Festes de Sant Roc i Sant Bartomeu començaren oficialment dia 5 d'agost i acaben avui, dia 26. Això ja no són quatre festes seguides, sinó tres setmanes!

Diu la cançó popular, entre rústica i poètica:

"Al.lotes de Capdepera:

Sant Bartomeu ja se'n ve;

a sa vostra aufabeguera

es meu ase hi fermaré".

Allò de "no sebre on fermar s'ase" no va per nosaltres, perquè sempre tenim a on:

- Per Sant Bartomeu, a l'alfabeguera de l'ofici, però també als pins de la plaça des Sitjar, a les murades del Castell, a l'hipòdrom d'Es Cavaller, al Parc de S'Alzinar...

- Per Sant Roc, als Pins de ses Vegues, a la platja de l'Agulla, als horais del moll, a la Plaça des Pins, al Racó de ses Graneres...

I així podríem anar seguint amb les festes de la resta de l'any.

Però, com ja hem dit, "no és cada dia festa", sinó que va lligada a la FEINA.

També diu el refranyer:

"Sa feina és santa i assanta".

"De sa feina surt es profit" (o "es cansament").

"Sa feina ben repartida no mata".

"Sa mateixa feina (o "es mateix art") ensenya".

"An es mal fener, cap feina li va bé".

"Qui fa lo que pot, no és mal fener" (o "no esta obligat a més").

I diu la cançó:

"Oh gabel·lí maleit!

Tu qui somies la pauana,

t'aixeques abans de s'auba

i et colgues a mitja nit".

Capdepera és un poble fener per tradició. Hem tengut alguns casos excepcionals, com per exemple En Joan des Camp Mitja o En Miquel Moma: tenien fama que no els feia gens de por la feina, i era ver, perquà s'hi ajeien. damunt.

Capdepera és també un poble festós, per mèrits guanyats a força de feina.

Sovint s'ha entès la feina com un deure, i la festa com un dret. Però les dues coses han d'anar a la par. Hem d'intentar aconseguir que la feina sigui al mateix temps un deure i un dret per a tothom, i que a l'hora de fer poble

mirem la festa no sols com un dret, sinó també com un deure.

Amb els anys, les nostres feines han canviat. Abans es vivia de l'agricultura, de l'obra de palma, de la pesca, d'alguns oficis menestrals:

Fusters: Mateu de Son Poca Palla, Juanito Ros, els Enriques...

Ferrers: Miquel Manyà, Josep Ferrer, Lluç de Casa Comare...

Els al·lots, a la sortida d'escola, ens embadalíem mirant ferrar una bístia, picar damunt l'encruia, donar el tremp a un aceró, o ajustar les llandes a unes rodes de carro (fuster i ferrer de conjunt, amb tot un ritual).

Dins el ram de la construcció, teníem picapedrers que eren vertaders arquitectes, encara que sense títol: Pep Tacó, Pep Jaumí, Joan Ros, Jeroni Malet, els Sabaters, etc.

Ara, les coses han canviat. Es manté la construcció, com també la pesca; però predomina el sector dels serveis: hotels, bars, restaurants, bancs, diversions, "souvenirs"...

Això ha duit una invasió d'estrangers i peninsulars. De cada dia es fa més necessària una integració que no sigui només econòmica, sinó també cultural i lingüística. Per aconseguir-la, fa falta un doble esforç: per part dels immigrants, per aprendre i assimilar els nostres valors tradicionals (entre ells la llengua); i per part dels nadius, per estimar i fer valer el patrimoni cultural que hem heretat i que forma part de les nostres arrels. No ens deixem dur per un servilisme mal entès, que tots hi sortirem perdent.

Crec que les festes d'enguany hauran servit per fer deixondir un poc més el nostre esperit de poble. Però la festa no s'improvisa, sinó que duu tota una feina.

Enhorabona, en primer lloc, a la Comissió de Festes, integrada per elements joves, actius i amb imaginació, que han treballat de valent.

Enhorabona igualment a tots els qui d'una manera o altra han participat i col·laborat, com també a l'Ajuntament per ajudar a fer poble per aquest camí.

De festa n'hi ha hagut per a tots els gusts i edats:

- Per als infants: tallers de màscares, d'estels, de reciclatge de paper; castells d'arena, teatre infantil...

Per als joves: verbenes, trial, carreres de motos...

Per als adults: verbenes tradicionals, amb orquestres com "Arizona", "Sabor Latino" i l'aplaudida presentació de

l'"Orquestra Cala Agulla"...

Per a tothom en general: dianes florejades, cercaviles desbaratats, xocolata amb ensaïmades, mostra marinera, paelles, rotlades de fer llasta, esports, ginkama, festival de ball, cinema, teatre, artefactes marins, foc, coques, trempó, "canta qui vulgui", sopar a la fresca, concerts, Missa Major...

I com a final de festes, aquest acte d'anit. Hi ha en programa:

* Entrega de premis: Enhorabona a tots els guanyadors, i també a tots els altres per la seva participació. Solen dir que "dos jugaven, i un va perdre".

* Animació musical a càrrec de "Miquel Moreno Trio", amb música i festa d'altre temps.

* Castell de Focs Artificials: des del nostre Castell, que no és artificial sinó ben real com també ho és un altre foc que duim dedins: el nostre esperit de poble.

* En quant a les paraules de Cloenda amb què estic abusant de la vostra paciència, vos diré que la paraula "cloenda" ve del verb llatí "claudere", que significa "tancar, cloure". Però aquestes paraules no pretenen tancar res, sinó deixar la porta oberta de cara a l'any que ve... i tots els que vinguin darrere.

Fa tres anys, per Sant Bartomeu, la nostra Banda de Música i la Coral S'Alzinar varen estrenar amb molt d'èxit un "Himne a Capdepera", de la lletra del qual em sent responsable. Com que diuen que "no hi ha com un bon acabar", i les coses dites en vers sempre sonen millor, permeteu-me que acabi aquestes paraules de Cloenda amb l'estrofa final de l'himne:

*"Salut al nostre poble, bons fills de Capdepera!
Uniu amb brins de festa les veus dels gabellins.
Escampi el vent un himne pel camp i la ribera,
tan lluminós com l'alba que guaita mar endins.*

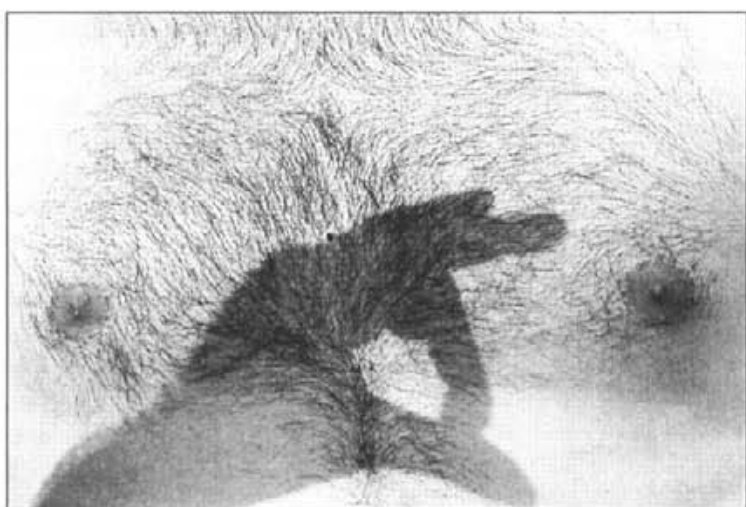
Salut a Capdepera!

Coratge, gabellins!!!

Pere Orpí

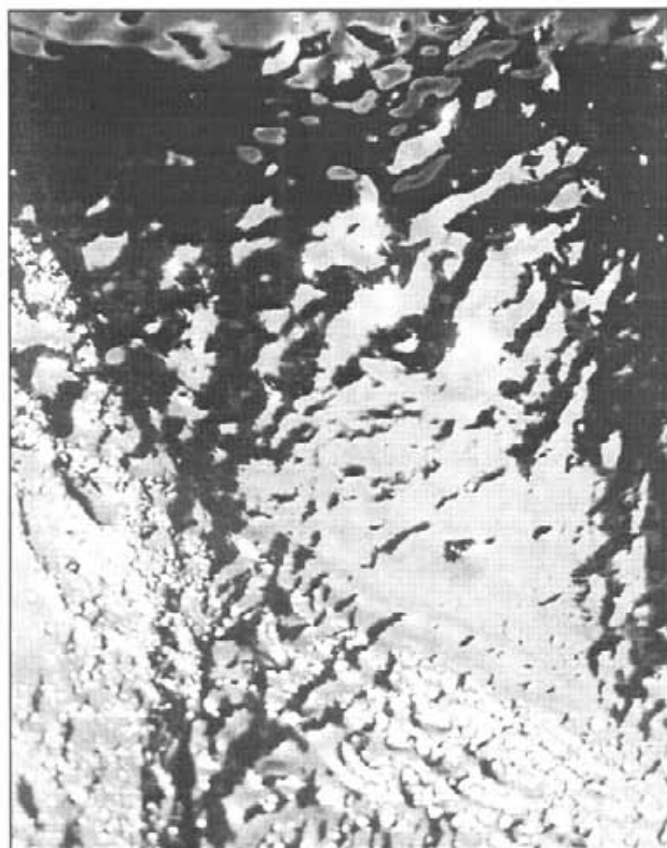

Solitud/Soledad
Maria Dolores Villen

On hi ha pèl, hi ha alegria
Maria Dolores Villen

Negre
Maria Dolores Villen

Negre
Carlos Fernández

L'AVIOR DE LA MAR AL CARREGADOR

Aquell dia de les darreries del passat mes de juny, els ruixats foren petits i intermitents, l'aigua queia suaument, quasi amb delicadesa, sobre les camades d'Es Carregador, la petita colònia d'estiuicig petit-burgés, la "vorera de mar" més antiga de Capdepera, on les cases s'escampen ran ran de la costa, en una perfecta sintonia amb el paisatge mariner. L'ambient d'Es Carregador conserva la flaire genuïna dels antics estiuajos mallorquins, records de temps passats que ens duen a pensar, just vora la mar, una mar antiga, en l'obsessió permanent, de curolla mai del tot agombolada, del retorn de l'home al seu origen, la MAR.

I aquell dia del mes passat, assegut baix la porxada, davant la mar, vaig enfonsar-me amb el pensament dins els records del que va passar, aquí mateix, fa milions d'anys, en aquest immens llençol blau que s'esten cap a l'infinit. Una immensitat tranquil·la i bella, quant suaument besa l'arena de les nostres platges plenes de pau, però també imponent i bella quan furiosa desafia la fortalesa de les nostres costes amb cabelleres d'escuma i bramuls de monstre prehistòric.

Aquest mar que en enrevolta i que tots estimam, i que és un del millors i majors encants del nostre entorn, va ésser el primer hàbitat de la VIDA, el bressol on es va elaborar el misteri de la constitució del primer ésser viu.

Els recents descobriments científics ens permeten reconstruir en la llunyania dels temps, reculant milions de segles, les etapes de l'evolució del nostre planeta, i ens proporcionen amb bastant precisió els mitjans necessaris perquè els bidlegs puguin entreveure dins son conjunt la solució d'un problema que ha estat sempre dins la imaginació dels poetes i dels savis: el naixement de la vida.

EL PRIMER OCEÀ

El mar fou el primer estatge de la Vida, el bressol on s'elaborà el misteri de la constitució del primer ésser viu, el pas de la matèria morta a matèria vivent

La coneguda hipòtesi formulada per Laplace respecte a la formació del Sistema Solar, suposava que la matèria constitutiva del Sol i dels Planetes ocupava, en forma de nebulosa, d'un gas força enrarit, l'espai en què avui es mouen aquests cossos. Les seves molècules tenien un moviment de rotació d'igual velocitat i en la mateixa direcció. Però arribà un moment en què la pèrdua de calor per irradiació motivà un centre, on es condensà aquest gas, donant així lloc a la formació del Sol.

Quan va disminuir el volum de la nebulosa, augmentà la seva

velocitat i la seva força centrífuga i la nebulosa que envoltava aquell nucli es disposà en capes concèntriques i formà, més tard, anells independents que voltaven a l'entorn del Sol. Cadascun d'aquests anells formà, més tard, un planeta que seguí donant voltes al Sol.

I en cada planeta, la massa nebulosa menys condensada formà un o més anells que més tard foren els satèl·lits

La Terra, en conseqüència, seguint aquesta teoria, fou primitivament una nebulosa en la qual, els elements en ignició, estaven disposats en un ordre tal que els de pes atòmic més elevat es trobaven en el centre, mentre a la perifèria hi estaven els de pes atòmic més baix. Aquests últims eren els gasos com l'hidrogen, el nitrogen i l'oxigen; mentre al centre s'hi agrupaven els metalls pesants, com l'or, el mercuri, el radi i d'altres.

I arriba el moment de la condensació de la nebulosa. La irradiació calorífica a través de l'espai baixà progressivament la temperatura superficial, la nebulosa primitiva s'ha transformat en una massa líquida, damunt la que hi suren a manera d'escòria, les roques silicades, menys

denses, mentre el metall nuclear dóna lloc, refredant-se, a les primeres roques cristal·lines.

Aquesta crosta, encara molt prima, és la separació entre els gasos d'una atmosfera molt diferent de la que trobam avui i les matèries en fusió que formen la massa central i més important.

Aquesta pel·lícula sòlida, es va anar fent resistent i tornan-se mala conductora del calor, protegint la superfície contra les radiacions internes, donant lloc al refredament de l'atmosfera i, en conseqüència, a la formació del vapor d'aigua. D'aquesta manera l'atmosfera primitiva és modificada ja que, en lloc de l'hidrogen i l'oxigen, hi trobam el vapor d'aigua, resultant de la combinació d'aquests dos elements.

Tota l'aigua actual estava llavors a l'atmosfera, en forma de vapor. Continua el refredament per irradiació d'aquesta atmosfera, fins arribar a una temperatura suficientment baixa perquè es condensi el vapor i caigui en forma d'aigua damunt la Terra, encara molt calenta, provocant reaccions químiques violentes y una baixada molt important de la pressió atmosfèrica.

És necessari admetre que aquesta primitiva atmosfera contenia altres cossos a l'estat de gas, entre ells l'anhidric

carbònic i el clor, en forma d'àcid clorhídric, que fou arrossegat i dissolt per les primeres aigües.

I aquest punt té una gran importància, ja que l'acció d'aquest àcid damunt el sodi, que abundava a la costra terrestre, és suficient per a explicar la formació del clorur sòdic, o sal marina. La primera aigua caiguda damunt la terra fou, en conseqüència, immediatament salada.

En aquella època la Terra es trobava coberta per una capa contínua d'aigua, entre altres dues, la sòlida i la gasosa. Aquell fou el primer oceà. Però tot el que podem dir dels seus límits, la seva profunditat, els seus moviments, no seria més que pura teoria. No sabem tampoc si aquell mantell d'aigua deixava descoberts illes i continents. Es pot pensar que fins a l'època Càmbrica, de l'Era Arcaica, no començaren a aparèixer les primeres terres emergides.

L'ORIGEN MARÍ DE LA VIDA

Actualment, les hipòtesis més susceptible d'ésser cregudes sobre quin fou l'origen de la matèria viva coincideixen en una afirmació: els primers éssers vius, aparegueren en els mars primitius.

Ara bé, sabem que els éssers vius, formats d'albuminoides diferents i complexos, no suporten més que excepcionalment temperatures superiors a 50°, així és lògic suposar que és un poc per davall d'aquesta temperatura que la vida ha pogut aparèixer. Ha estat necessari que la capa d'aigua calenta que cobria la superfície de la Terra, baixàs fins a 45° o 40° perquè els albuminoides arribassin a constituir-se en les condicions pròpies per a l'aparició de les primeres manifestacions de vida.

És en aquest dipòsit d'aigua teba, i certament molt salada, que podem preveure l'aparició d'aquest coàgul albuminoidal, encara no organitzat. Aquesta matèria viscosa podia haver-se format amb els elements necessaris per a la vida, tenir tot el que li feia falta per viure, però no era encara més que una combinació química, tant complexa com es vulgui; no li faltava més que una cosa misteriosa i fonamental: la VIDA.

Suposarem que aquest protoplasma inicial, aquesta rudimentària carn primitiva, representava llavors, tan sols, el substratum de la vida, reduïda a la més simple expressió. Tenia les seves manifestacions més rudimentàries, els canvis químics, i es trobava impossibilitada de reproduir-se si no era per la fragmentació.

I així degué continuar cert temps la vida damunt la Terra, essent solament representada per aquest rudiment de protoplasma, gairebé sense organització, fins que per efecte de

complicacions successives, com a conseqüència del seu progrés evolutiu, podem suposar que acabà per adquirir els caràcters de l'element organitzat, anomenat cèl.lula.

Hem de declarar també la nostra ignorància referent a la forma i durada d'aquesta primera fase de perfeccionament, de la mateixa manera que ignoram, i ignorarem sempre, la següent fase de l'evolució, és a dir, el pas de l'ésser compost d'una sola cèl.lula a l'ésser pluricel.lular. Pot ésser, aquest pas, molt llarg, o molt ràpid, i pot ésser que els progressos no fossin equivalents en tots els punts de l'oceà primitiu; totes les suposicions són aquí possibles, ja que a nosaltres no ens ha arribat cap prova, cap testimoni, cap resta de la seva existència; ni d'ells, ni de moltes generacions dels seus successors anteriors al període Càmbric (fa 600 milions d'anys). I és a partir d'aquí que ens deixa els primers fòssils, cucs anèlids, restes de mol.luscs, fragments d'estrelles de mar i de crustacis, tots ells animals marins, ja força elevats en organització dins l'escala zoològica.

És d'aquesta forma rudimentària de vida que semblen derivar, a través dels segles, la sèrie molt complicada d'aquests éssers, dels quals veim com els descendents actuals viuen al nostre entorn.

Aquesta és, en poques paraules, la teoria de l'origen marí de la vida i dels éssers vius; en ella hem de suposar que el mar, una vegada format, i salat des del seu origen, proporcionà els elements necessaris per a la formació de matèria orgànica. Aquests elements constituïren tan aviat com la temperatura fou apropiada, en aquesta matèria albuminoïdea que es transformà en la primera substància viva. La seva evolució donà lloc a la formació de la primera cèl.lula.

EL MAR, EL MEDI IDEAL PER ALS ÉSSERS VIUS

Des de la costa, és difícil imaginar la varietat i l'abundància d'éssers vius que hi ha a la mar.

Allà s'hi originaren els primers d'ells, així com la seva diferenciació en el transcurs de llargs períodes de temps, seguint la meravellosa aventura de l'evolució

Així es pogueren formar les primeres algues amb capacitat d'utilitzar l'energia de la llum per viure. D'elles derivarien, posteriorment, la resta dels vegetals que molt després colonitzaren els continents. També en el mar es diferenciaren els animals que, molt més tard aconseguiren penetrar dins les aigües dolces, per acabar lliurant-se d'elles i aprendre a respirar l'oxigen de l'aire. Finalment s'escamparien per totes les terres.

Els organismes de la vida aèria es trobaren amb una limitació fonamental: l'aigua. Aquesta limitació no hi és a la mar, i, al mateix temps, la mar ha continuat essent un medi ambient atractiu fins i tot per als organismes terrestres. En ella la manca d'aigua no limita la vida, ni falta espai, i, a més hi sol haver substàncies nutritives que manquen a la terra. És per això que són molts els organismes terrestres que han tornat a la mar, readaptant-se a ella.

De tot això en sembla resultar la següent llei: la vida animal a l'estat de cèl·lula aparegué en el mar, i ha procurat conservar sempre, a través de la serie zoològica, les seves cèl·lules en estat marí.

Un organisme viu, per elevat que sigui el seu lloc dins l'escala animal, sembla un veritable aquari marí en el que hi viuen en les condicions aquàtiques del seu origen, les cèl·lules que el constitueixen; cada ésser viu conserva un trosset de mar dintre seu...

I tot això, que pot passar per una figura entre poètica i bioquímica, pens i crec que, en el nostre cas de mallorquins, illencs i mediterranis, que duim l'avor de la mar empeltada dins el moll dels ossos, és una veritat real i fins i tot una necessitat per viure.

Personalment, he viscut sempre, per professió i per vocació, a prop o dins la mar, a Mallorca i al Mediterrani, des de Grècia a Punta Europa, i a l'Atlàntic, des del País Basc fins a Angola. Però des del dia ja llunyà de les meves nuiances amb una carragadorera, que guarda els seus millors records de minyonia i joventut impregnats d'aromes de salnitre i arrelats dins les quatre parets d'un casal d'estiu, Ca'n Cardaix, que ja té casi dos-cents anys d'història; aquí m'he trobat amb la mar. De temps en temps, i per reviuir aquesta mar, torn a Es Carregador per compartir, amb la mar antiga i vertadera, hores de pau. Perquè Es Carregador és el miraculós supervivent, encara avui, de l'eclosió turística que ha convertit la marina gabellina en un endiumenjat de rètols escrits en llengua estrangera i profusió de ciment vora la mar. Allà, el mar, és encara la mar gran, fins i tot a prop de les roques.

Quan ens acostam al final del segle XX, en què la ciència nuclear i els viatges espacials han canviat el nostre mode d'entendre les dimensions, despertam a poc a poc cap a una nova Era, amb una visió canviant del món. Ara veim amb claredat els límits del nostre propi ambient. La biosfera, on vivim i que abans ens pareixia llarga fins a l'Univers, com si no tengués fi, s'ha reduït fins ésser una capa molt fina. Avui ja ens enfrontam a problemes ambientals de dimensions globals, ben definides. Per fer front als problemes de futur, és fonamental començar a deslliurar-nos de determinats conceptes medievals sobre el nostre propi Planeta que romanen en el subconscient a pesar que, actualment, es

coneixen millor.

Inevitablement, seguirem anomenant la nostra esfera com el Planeta Terra, però almanco el podrem visualitzar en el nostre enteniment com el Planeta Marí. Efectivament, si algun dels planetes mereix aquest nom, seria precisament el que habitam, i si alguna de les parts que l'integren és responsable de l'origen i de la continuïtat de la vida a la terra i a l'aire, és precisament la marina.

Seria un error fatal que l'home civilitzat de l'era de la tecnologia continuàs contemplant el medi ambient igual que l'home de la antigüitat, pensant que el sol i la terra son tot quant importa a la Humanitat i tot quant val la pena protegir a la Natura. Seria un error fatal mirar la mar com un espai perdut i un abocador discret, molt addient per omplir-lo amb les deixalles humanes, industrials o urbanes, massa nocives o virulentes com per conservar-les a la terra.

El que poques vegades recordam, i que mai no hauríem d'oblidar, és que la vida va començar a la mar. Ja hem vist que la primera cèl·lula vivent en un planeta que era estèril, va desaparèixer quan es va crear la mar. El Sol i la Mar produïren, literalment, el naixement dels composts químics que després, i finalment, es convertiren en éssers humans.

Els escribes hebreus, que varen deixar escrites les seves més antigues creences a la història bíblica de la creació, estaven convençuts que, una vegada que Déu va crear l'oceà, va deixar que el Sol i la Lluna brillassin sobre d'ell, abans de començar a aparèixer els primers animals, els que nadaven, i després els que volaven. I va passar un altre "dia bíblic" abans que els animals de la terra, i per últim l'home, es fessin presents sobre la Terra.

Podríem preguntar-nos el mode com els primers pobles semites, que deixaren proves escrites de les conviccions ancestrals, milers d'anys abans que Darwin concebés la seva teoria de l'evolució i selecció natural, pogueren presentar una cronologia, per bé que en forma de paràbola, tan ajustada als fets reals i que han estat reconstruïts pels moderns paleontòlegs després de difícils excavacions i observacions científiques.

Algú ho podrà atribuir a la inspiració divina i altres a un enginyós raonament de pensadors antics. Fosa quin fos el cas, disposam actualment de proves científiques de com la vida va començar realment a la mar, i gràcies a la moderna ciència, tenim capacitat d'entendre per què va ser així, i per què la vida a la Terra encara seguiria essent impossible, tant ara, com en el futur, sense la vida a la mar.

Instinto básico
Carlos Fernández

Quan vaig tornar a obrir els ulls, a poc a poc, el cel gris i tèrbol es lliurava a un sol blanc i esmorteït, d'horabaixa. La terra del jardí escampava una oloreta novella i suggeridora de passejades vorera de mar, i va ser llevors quan se'n va ocórrer donar a un Pregó de Festes Marineres, d'un poble mariner, aquest contingut, com un homenatge al nostre mar.

La preservació d'Es Carregador sembla, avui per avui, garantida.

Per allà les cases són petites i familiars i els turistes només passen per les seves camades fent trull a indrets apropats i, al mateix temps, llunyans.

Tant de bo que l'avior de la mar, encarnada dins l'ànima de tots, pugi seguir trobant redós a la vora d'aquelles tenasses, on la remor de les ones sembla un murmuri encara més dolç que l'Adaggio d'Albinoni o mes brau que les Walkíries de Wagner.

Gràcies a tots per la vostra paciència. Bones festes i molts d'anys i i

Miquel Massuti

Brillo
Maria Dolores Villen

Presentació

pg. 1

Mercé

Maria Àngela Melis Vila
primer premi de narrativa

pg. 2

Plou

Esperança Massanet Forteza
segon premi de narrativa

pg. 3

El berenar

Núria García Caballeria
segon premi de narrativa

pg. 4

Paraules de cloenda de les festes de Sant Roc i Sant Bartomeu

Pere Orpí

pg. 6

L'avior de la mar al Carregador

Miquel Massuti

pg. 12

Els participants de la VI Marathon fotogràfica a la plaça de l'Orient,
segon i darrer control de la prova.

Festes de Sant Roc i Sant Bartomeu 1995

III Certamen de Narracions Curtes.

VI Marathon fotogràfica.

Imprés al taller Municipal de Serigrafia.